

матеріалів доп. міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль : СМП «Тайп», 2017. С. 55-58.

3. Коваленко М.А. Шляхи поліпшення фінансового забезпечення діяльності територіальних громад / М.А. Коваленко, Г.М. Швороб, Т.О. Мацієвич. // *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ttpdu_2014_1_23.pdf

4. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. *Урядовий кур'єр*. 2014. № 67.

5. Овчаренко Т. Особливості формування та виконання бюджету об'єднаних територіальних громад / Т. Овчаренко, А. Бочі, В. Поворозник. // *Фінансова прозорість об'єднаних громад*. К., 2015.

6. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади : навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с.

7. Русін В. Реформування адміністративно-територіального устрою в контексті зміцнення фінансових основ місцевого самоврядування. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2013. Вип. 4. С. 53–62.

8. Федів І. Львів: досвід адміністративної реформи на рівні місцевого самоврядування: монографія. К.: Українська Академія державного управління, 2001. 402 с.

Пальчиковський Віталій Григорович

Заступник начальника відділу контролю за відшкодуванням ПДВ
ГУ ДФС у Тернопільській області
vitalij.p@gmail.com

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в умовах сьогодення фінансовою основою функціонування держави є податки, адже саме вони забезпечують більшу частину доходів бюджетів, мобілізуючи грошові ресурси для фінансування державних видатків. У сучасних умовах господарювання податки служать не лише джерелом наповнення бюджетів, а й дієвим інструментом державного регулювання економіки,

тому вони виконують важливу роль як у забезпеченні фінансової стабільності держави, так і в досягненні соціального добробуту громадян.

Невідповідність податкових надходжень до бюджетів фінансовим потребам держави загострює проблему підвищення ефективності адміністрування податків і зборів, вирішення якої потребує системного підходу.

В умовах швидких змін, нестабільності економічної ситуації та низького рівня податкової дисципліни в Україні особливого значення набуває створення такої системи адміністрування податків, яка б відповідала потребам соціально-економічного розвитку держави, забезпечила зниження податкового навантаження, ініціювала активізацію ділової активності суб'єктів підприємництва, стимулювала інвестиційно-інноваційну діяльність та заохочувала платників до своєчасної сплати податків в повній мірі.

Метою даної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад функціонування національної системи адміністрування податків і розроблення пропозицій, спрямованих на підвищення її ефективності.

Термін «адміністрування податків» у суспільний обіг запроваджений порівняно недавно, хоча вид діяльності, який він позначає, у практиці державного управління існує досить давно. Вітчизняні практики почали вживати цей термін десь з другої половини 90-х років минулого століття. Він також часто трапляється у науковій літературі, проте єдності серед фахівців щодо трактування сутності цього поняття немає. Наукові основи управлінської діяльності у сфері оподаткування закладені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених-економістів.

Податки є необхідним атрибутом існування будь-якої держави. Як ефективний інструмент державного регулювання ринкової економіки, вони виконують важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та досягненні соціального добробуту громадян. Зважаючи на значущість і поширеність податків, вони привертають увагу як зарубіжних, так і вітчизняних науковців.

Свого часу шотландський економіст А. Сміт визначив податки як плату за послуги держави [1]. Висловлювались про податки, німецькі економісти К. Маркс та Ф. Енгельс вдавались до метафори: «Податки – це материнські груди, які годують уряд. Податок – це п'ятий бог поряд із власністю, родиною, порядком і релігією... У податках втілене економічно виражене існування держави» [1]. Засновник російської фінансової науки І. Озеров стверджував, що податки – «це обов'язкові

платежі, які піддані сплачують державі для виконання покладених на неї функцій» [2, с. 42]. С. Онисько зазначає, що податки – це обов’язкові платежі, які стягуються до бюджетів усіх рівнів з юридичних і фізичних осіб у безспірному порядку [3, с. 12].

Відповідно до ст.6 Податкового кодексу України (ПКУ), податок – це обов’язковий безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку [4].

Отже, у вузькому значенні податок – це індивідуальний безповоротний платіж нецільового характеру, що справляється до бюджетів різних рівнів.

З’ясувавши, що таке податок, можемо визначити значення термінологічного словосполучення «адміністрування податків».

Оскільки термін «адміністрування» походить від латинського «administratio», що означає «управляти», то його застосування у сполученні зі словом «податки» утворює словосполучення «управління податками». Таким чином, адміністрування податків можна визначити як комплекс взаємопов’язаних дій фіскальних органів, спрямованих на організацію податкового процесу та здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю обчислення, повнотою та своєчасністю сплати до бюджету податків, зборів та інших обов’язкових платежів [5, с. 242].

Відповідно до ст. 14.1.11 ПКУ адміністрування податків, зборів та інших платежів визначається як «сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об’єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом» [4].

Отже, узагальнивши, можемо сказати, що звички та законодавство слугують базовими джерелами для ухвалення рішень в сфері адміністрування податків, адже саме вони координують діяльність суб’єктів податкових відносин.

Адміністрування податків – це встановлена законом, практикою та звичаями система управління податковими процесами з боку держави та її органів.

Адміністрування податків є органічною складовою управління системою оподаткування, тобто управлінською діяльністю державних

органів, спрямованою на реалізацію законодавчих норм. Отже, адміністрування податків – це діяльність уповноважених органів управління, яка спрямована, в першу чергу, на забезпечення і реалізацію контролю за дотриманням податкового законодавства усіма учасниками податкових відносин.

Під об'єктом адміністрування податків ми розуміємо те, на що спрямована діяльність уповноважених органів, тобто процес мобілізації податкових платежів у бюджет. Іншими словами, об'єктом є виконання податкових зобов'язань. Відповідно до ст.14 ПКУ, податкове зобов'язання – сума коштів, яку платник податків, у тому числі податковий агент, повинен сплатити до відповідного бюджету як податок або збір на підставі, в порядку та у строки, визначені податковим законодавством (у тому числі сума коштів, визначена платником податків у податковому векселі та не сплачена в установлений законом строк) [4].

На макрорівні процес адміністрування податків спрямований на виконання таких завдань:

- організація податкових відносин;
- реалізація норм податкового законодавства;
- аналіз макроекономічних процесів оподаткування та розробка;
- вихідних даних для прогнозування їх розвитку;
- оцінка відхилень фактичних значень макропоказників від прогнозних і з'ясування причин таких відхилень.

На мікрорівні виокремлюють такі завдання:

- регулювання податкових відносин;
- забезпечення щоденної діяльності фіскальних органів щодо мобілізації податків і зборів;
- розробка та реалізація організаційних заходів, які підвищують ефективність функціонування фіскальних органів.

При цьому критерієм ефективності адміністрування податків слід вважати забезпечення мобілізації податків та зборів в обсягах, що відповідають науково обґрунтованим рівням податкового навантаження за мінімальних витрат на функціонування податкової системи [6].

В кінцевому підсумку, основна мета процесу адміністрування податків передбачає вирішення двох головних проблем:

- 1) забезпечення фіскальних потреб держави;
- 2) досягнення високого рівня довіри платників податків.

На підставі цього можемо виокремити відповідні функції системи адміністрування податків: фіскальну та стимулюючу. Однак виконання

фіскальної функції неможливе без належного контролю, тому система адміністрування податків виконує три функції: фіскальну, стимулюючу та контролюючу.

Крім того, адміністрування податків – це динамічна система, тому в умовах розвитку ринкових відносин вона повинна оперативно реагувати на економічні чи соціальні зміни. Система адміністрування податків повинна враховувати реальний стан економіки країни, перспективи розвитку національного ринку, вплив процесів глобалізації, виникнення різних ризиків тощо.

На ефективність і безперебійність роботи фіскальних служб не повинні впливати політичні фактори, зокрема, нестабільність політичного середовища. Адже жодна політична влада не зацікавлена в нерегулярності надходжень податків, що спричиняє перебої у фінансуванні державних видатків і, як наслідок, негативно впливає на імідж політичних діячів та термін їх перебування при владі.

Система адміністрування податків слугує інструментом, який, врешті-решт, визначає успіх чи невдачу усієї бюджетно-податкової політики країни. Зокрема, ефективна система справляння податків забезпечує створення середовища, сприятливого для підприємницької та інвестиційної діяльності, для діяльності фіскальних органів, підвищення точності прогнозування бюджетних надходжень і вирішення інших проблем, пов'язаних з адмініструванням податків та інших платежів.

Недоліки адміністрування податків призводять до різкого зниження надходжень у бюджет, збільшують ймовірність податкових правопорушень, порушують баланс міжбюджетних відносин і, зрештою, нагнітають соціальну напруженість у суспільстві.

Зокрема, недонадходження податкових платежів до бюджету може сигналізувати про таке:

- норми чинного податкового законодавства перестали відповідати потребам економічного розвитку, тому їх слід проаналізувати і, можливо, змінити;

- методи контролю, які застосовують фіскальні органи, втратили здатність виявляти схеми мінімізації податкових платежів і запобігати ухилянню платників від сплати податків;

- внаслідок пожвавлення міжнародних інтеграційних процесів постала необхідність координації дій не лише вітчизняних, а й зарубіжних фіскальних органів з урахуванням особливостей національних податкових

законодавств та міжнародних правил про уникнення подвійного оподаткування [5, с. 246].

Результати аналізу причин недонадходження податкових платежів можуть послужити підставою для зміни структури чи функцій фіскальних органів, напрямів податкової політики та методичних засад оподаткування.

Отже, якість податкового адміністрування є віддзеркаленням діяльності фіскальних органів та рівня податкового навантаження на діяльність суб'єктів господарювання, а тому важливими факторами поліпшення якості податкового адміністрування є:

- вдосконалення організаційної структури податкових органів;
- зміцнення їх матеріально-технічної бази;
- використання нових технологій контрольної роботи;
- зміна концепції взаємовідносин податкових органів і платників податків;
- підвищення кваліфікації кадрів та ін.

Отже, сучасна система адміністрування податків повинна забезпечувати виконання таких завдань:

- помірне податкове навантаження;
- створення справедливої та прозорої системи адміністрування податків, що передбачає максимально зручні умови для сплати податків;
- забезпечення справедливих і рівних умов оподаткування для усіх платників податків;
- своєчасне та у повних обсягах адміністрування податків, зборів та інших обов'язкових платежів відповідно до законодавства;
- виявлення джерел доходів з метою їх оподаткування та мінімізація витрат на стягнення податків.

На підставі викладеного вище, можна зробити висновок, що в сучасних умовах відкритої економіки система адміністрування податків – одна з найважливіших складових системи оподаткування. Незважаючи на це, в теорії оподаткування питання визначення адміністрування податків залишається актуальним. Дотепер серед дослідників немає єдиних та усталених поглядів на цю проблематику, а запропоновані формулювання часто засвідчують суттєву різницю, а іноді й невизначеність змісту цього поняття.

На мою думку, систему адміністрування податків слід розглядати як сукупність взаємопов'язаних елементів, зокрема фіскальних та інших центральних органів виконавчої влади як керуючої і податкових платежів

як керованої систем. Управлінська діяльність керуючої системи спрямована формування податкових надходжень до бюджетів різних рівнів і державних цільових фондів, що забезпечує реалізацію функцій податків у порядку, передбаченому законодавством.

Отже, питання належної організації системи адміністрування податків в Україні є актуальним і потребує глибокого дослідження. При цьому, слід залучати й історичний досвід, який може послужити багатим матеріалом для науково-абстрактного конструювання методики організації системи адміністрування податків.

Список використаних джерел:

1. Розумні й освічені про оподаткування. URL: <http://www.sta.lviv.ua/index.php?id=62>.
2. Озеров И.Х. Основы финансовой науки. Вып.1. М.: Типография Т-ва И.Д. Сытина, 1917. – 645 с.
3. Онисько С. Податкова система : підручник / С.М. Онисько, І.М. Тофан, О.В. Грицина // за заг. ред. С.М. Онисько. Львів: «Новий світ – 2000», 2004. 310 с.
4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 2 грудня 2010 року. Все про бухгалтерський облік. 2012. №17-18.
5. Паславська Р. Організаційно-теоретичні засади адміністрування податків // Становлення економіки України у післякризовий період: ризики та проблеми розвитку : колективна монографія / за ред. О.О. Непочатенко. Ч.1. Умань: Видавець «Сочінський», 2012. С. 242-247.
6. Налоговое администрирование и налоговый контроль URL: <http://www.grandars.ru/student/nalogi/nalogovoe-administrirovanie.html>

Парайл Віра Миколаївна

Головний державний інспектор митного поста
«Славута» Хмельницької митниці ДФС
parail.vira@gmail.com

СВІТОВИЙ ДОСВІД ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПРАКТИЦІ

Забезпечення захисту економічних інтересів України, справляння митних платежів, контроль правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати, застосування заходів щодо їх примусового стягнення у